

Työ- ja elinkeinoministeriö

Viite

Asia

Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta; ulkoministeriön lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt 9.10.2020 päivätyllä lausuntopyynnöllään lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Hallituksen esityksen tavoitteena on ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäiseminen sekä työvoiman hyväksikäytön uhrin oikeusaseman parantaminen. Ulkoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Ulkoministeriö pitää kannatettavana hallituksen esityksen tavoitetta vahvistaa työvoiman hyväksikäytön uhrien asemaa ja kohdentaa hyväksikäytön seuraamuksia nykyistä paremmin vilpillisesti toimivaan työnantajaan ja toimeksiantajaan sekä edesauttaa hyväksikäyttötapausten ilmi tulemistä. Ulkoministeriö pitää tärkeänä viranomaisten käytäntöjen ja keskinäisen yhteistyön kehittämistä tavoitteiden toteuttamiseksi.

Ulkoministeriö pitää kannatettavana sitä, että työvoiman hyväksikäyttöön puututaan aiempaa kattavammin ja ongelmatilanteita varten luodaan selkeät menettelytavat. Huomioiden etenkin hallituksen esityksessä esiin tuodun ilmiön, että työvoiman hyväksikäytön uhrin eivätkä oleskeluluvan menettämisen pelossa useinkaan uskalla tuoda epäkohtia esiin, ulkoministeriö pitää kannatettavana sitä, että työvoiman hyväksikäytön uhreilla olisi esityksen mukaisesti jatkossa rajoittamaton työnteko-oikeus sekä mahdollisuus saada oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten.

Ulkoministeriö yhtyy myös hallituksen esityksessä esitettyyn näkemykseen siitä, että lakimuutoksen vaikuttavuus on riippuvainen siitä, kuinka hyvin uudistuksesta viestimällä ja tiedottamalla onnistutaan tavoittamaan erityisesti työvoiman hyväksikäytön riskiryhmiin kuuluvat ja heidän työnantajansa.

Ulkoministeriö viittaa hallituksen esityksen laatimisohjeeseen (HELO), jonka mukaan hallituksen esityksen jaksossa "Nykytila ja sen arviointi" on tehtävä selkoa myös EU-oikeuden ja Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden vaikutuksista nykytilaan. Ulkoministeriö ehdottaa, että esitysluonnoksen jaksoa "2 Nykytila ja sen arviointi" täydennetään siten, että siihen lisätään kapale koskien Suomen kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita.

Keskeisiä Suomea velvoittavia kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia nyt kyseessä olevan esitysluonnoksen kannalta voidaan arvioida olevan YK:n osalta muun muassa kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen sopimus (SopS 7 ja 8/1976); taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 6/1976); kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (SopS 67 ja 68/1986); yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59 ja 60/1991); sekä kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 37/1970).

Vastaavasti Euroopan neuvoston osalta keskeisiä kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia voidaan arvioida olevan muun muassa yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (Euroopan ihmisoikeussopimus; SopS 18 ja 19/1990; sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna SopS 71 ja 72/1994, SopS 85 ja 86/1998, SopS 8 ja 9/2005, SopS 6 ja 7/2005 sekä SopS 50 ja 51/2010); ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehty Euroopan neuvoston yleissopimus (SopS 43 ja 44/2012); sekä uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja (SopS 78 ja 80/2002).

Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä (*Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings*, GRETA) on vuonna 2019 ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa koskevan toisen arviointikierroksen raportissaan (GRETA(2019)06) suosittanut, että Suomen viranomaisten olisi jatkettava toimiaan työvoiman hyväksikäyttöön tarkoitetun ihmiskaupan ehkäisemiseksi erityisesti lisäämällä edelleen asianomaisten virkamiesten, kuten työsuojelutarkastajien, poliisien, syyttäjien ja tuomarien tietoa työvoiman hyväksikäyttöä varten käytävästä ihmiskaupasta ja uhrien oikeuksista sekä varmistamalla, että työsuojelutarkastajia koulutetaan jatkuvasti, jotta he pystyvät ennakoivasti tunnistamaan ihmiskauppatapaukset, ja että työsuojelutarkastuksia tehdään asianmukaisilla resursseilla, usein ja kohdennettuina sellaisille aloille, joilla ihmiskaupan riski on tavallista suurempi, keskittyen työntekijöiden oikeuksiin pikemminkin kuin heidän maahanmuuttaja-asemaansa (63. kohta).

GRETA on antanut myös useita muita, kaikkia ihmiskaupan muotoja koskevia, erityisesti uhrin tunnistamista ja auttamista koskevia, yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevia suosituksia, jotka olisi esityksessä huomioitava.

Ulkoministeriö huomauttaa, että esityksessä ei ehdoteta muutoksia ihmiskaupan tai sellaisten työvoiman hyväksikäytön uhrien asemaan, jotka eivät oleskele Suomessa oleskeluluvalla. Esimerkiksi YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (*Committee on the Elimination of Discrimination against Women*, CEDAW) on vuonna 2014 antamissaan suosituksissa (CEDAW/C/FIN/CO/7) suosittelut muun muassa, että Suomi arvioi ihmiskaupan uhrien riskin tulla karkotetuiksi maasta ulkomaalaislain perusteella sekä esittää muutettavaksi ulkomaalaislakia tarvittavilta osin.

Ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehty Euroopan neuvoston yleissopimus edellyttää muun muassa, että ihmiskaupan uhrille on myönnettävä uusittava oleskelulupa, jos toimivaltainen viranomaiskatsoo, että uhrien oleskelu maassa on välttämätöntä heidän henkilökohtaisen tilanteensa vuoksi tai että uhrin oleskelu maassa on välttämätöntä, jotta he voivat tehdä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa esitutkinnassa tai rikos oikeudenkäynneissä (14 artikla). GRETA on edellä mainitussa raportissaan (GRETA(2019)06) katsonut, että Suomen viranomaisten tulisi varmistaa,

että ihmiskaupan uhrit voivat hyötyä täysimittaisesti oikeudesta saada uudistettava oleskelulupa, myös silloin, kun he eivät pysty tekemään yhteistyötä viranomaisten kanssa (166. kohta).

Oikeuspäällikön sijaisena
yksikönpäällikkö

Krista Oinonen

Lainsäädäntösihteeri

Miila Pöntinen

Liitteet -

Jakelu: työ- ja elinkeinoministeriö